

Voorzieningen in (krimp)context

Tialda Haartsen

Professor Plattelandsgeografie/Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen

Klassieke dorpsgemeenschap

Zo ergens rond 1858 moet Jorwerd volgens Mak zijn hoogtepunt als **'klassieke dorpsgemeenschap'** hebben beleefd:

'Het had in die tijd ruim zeshonderd inwoners, er waren winkels, bakkers en cafés en voor iedereen die op minder dan een halfuur gaans van het dorp woonde fungeerde het als een soort minicentrum.'

Ruim honderd jaar later zou alles totaal anders zijn.

Veranderend platteland

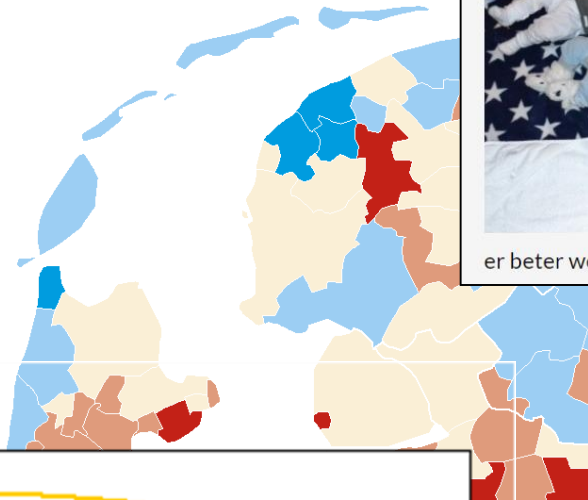
- > Modernisering en rationalisatie landbouw, uitstoot arbeid
- > Toename (auto)mobiliteit (1960s/1970s)
- > Suburbanisatie en counterurbanisatie, meer diversiteit dorpsbewoners
- > Toename toegang tot informatie (mobiele telefoon, computer, internet) 1990s/2000+

- > Schaalvergroting voorzieningen
- > Schaalvergroting bestaan (forensen!)

- > Van autonoom dorp naar woondorp (Frans Thissen - UvA)
- > Van traditionele dorpsbinding naar lokaal bewustzijn

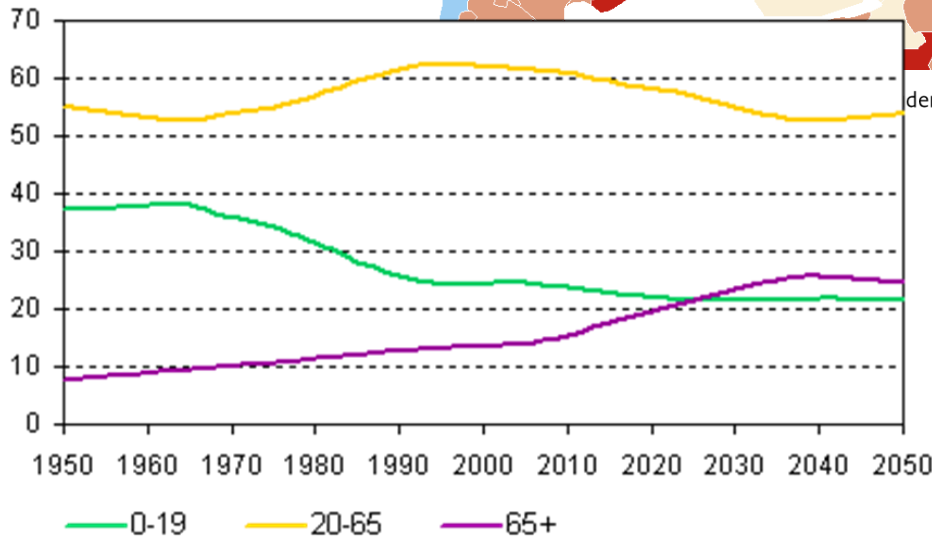
Bevolkingsontwikkeling per g

2015 - 2040

- Sterke krimp (10% of meer)
- Krimp (2,5% tot 10%)
- Redelijk stabiel (-2,5% tot 2,5%)
- Groei (2,5% tot 10%)
- Sterke groei (10% of meer)

percentage van de bevolking

Wát nou krimp: Babyboom in Ee

19/03/2016 / 0 Reacties

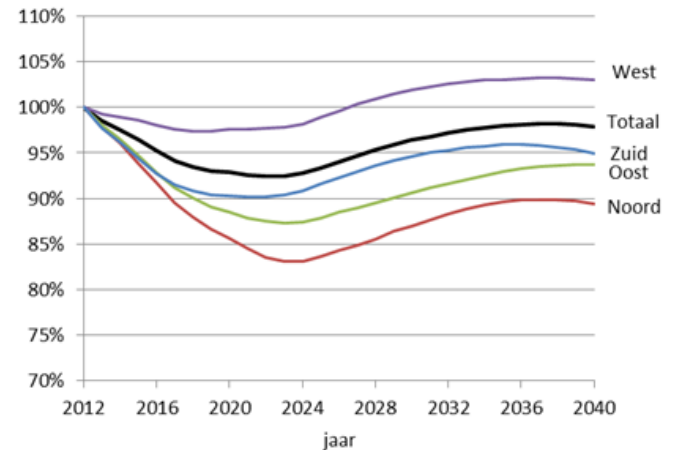

In Ee zijn in de afgelopen drie maanden maar liefst twaalf baby's geboren. Tien van de twaalf jongste dorpsbewoners waren vrijdagavond aanwezig bij de dorpsbelangvergadering van Ee.

„In rykdom foar it hiele doarp”, stelde voorzitter Hans Kroodsma van Dorpsbelang. De woningcorporatie heeft plannen voor de sloop van woningen in het dorp, maar volgens Kroodsma kunnen

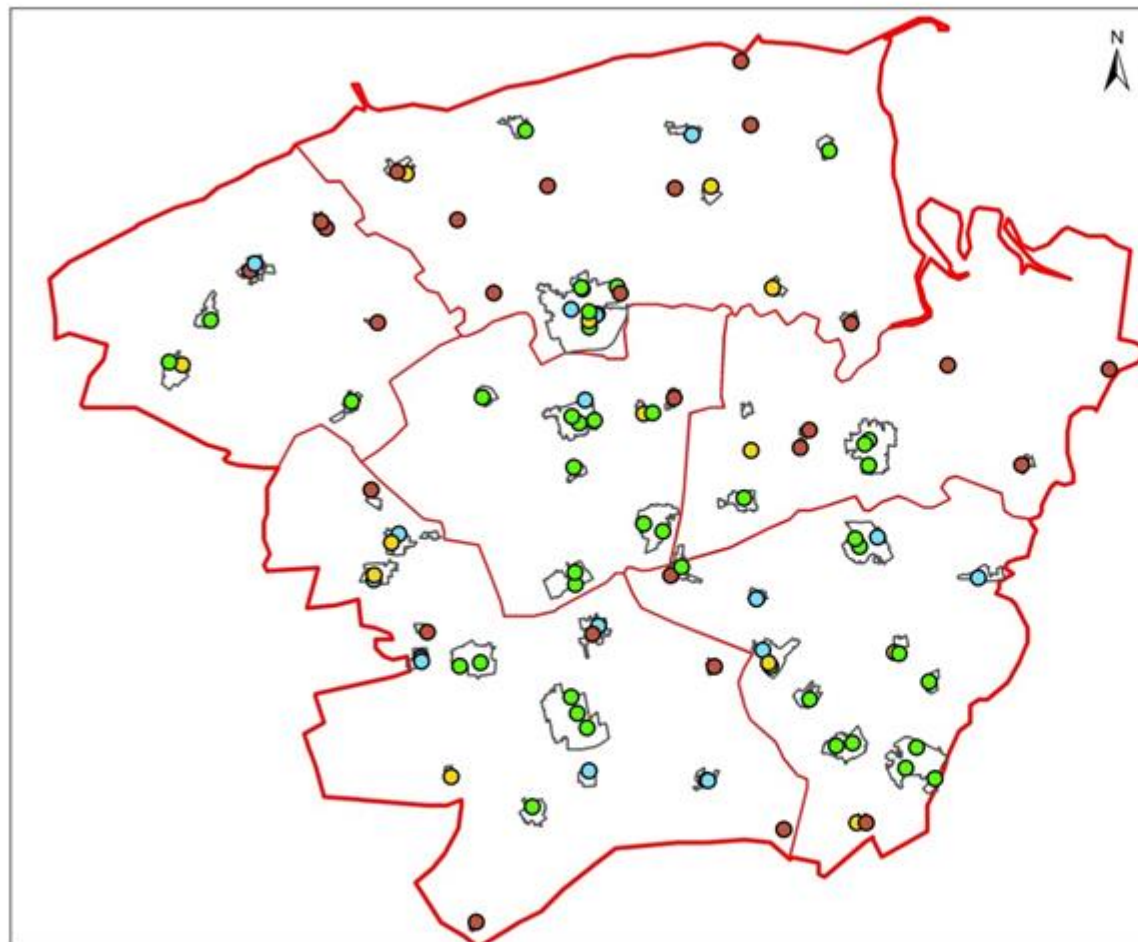
er beter woningen bijgebouwd worden.

Figuur 2. Ontwikkeling van het aantal kinderen in de leeftijdsgroep 4 tot en met 11 jaar per landsdeel, 2012-2040

Basisscholen naar grootte in klassen in 2030
 (tussen haakjes het aantal scholen in de klasse)

Legenda

- < 60 (30)
- 61 - 79 (12)
- 80 - 99 (16)
- ≥ 100 (43)
- kernen NOF
- Gemeenten NOF
- Regio Noordoost Fryslân

De kaart 8 geeft een overzicht van het aantal basisscholen naar grootte in klassen in 2030. Hiervoor zijn de prognoses van de 4-12 jarigen per gemeente uit de Prognoses Fryslân 2013 gebruikt. Voor de klasse-indeling zijn de afgesproken indicatoren 60, 80 en 100 leerlingen genomen.

Hieruit blijkt dat het aantal scholen dat onder de 60 leerlingen norm valt, in 2030 uitkomt op 30. Uitgaande van de meer robuuste 80 leerlingen grens, vallen er 2030 42 scholen onder de norm. Bij een grens van minimaal 100 leerlingen zijn in 2030 58 scholen te klein.

Niet al deze scholen hoeven gesloten te worden: het samenvoegen van twee scholen met een overlappend verzorgingsgebied zou al kunnen leiden tot het ontstaan van één robuuste school van 80 of 100 leerlingen.

Project: Naar een Regionaal Voorzieningspreidingsmodel
Opdrachtgevers: gemeenten Noordoost Friesland
Datum: 10-Jan-14
Status: definitief

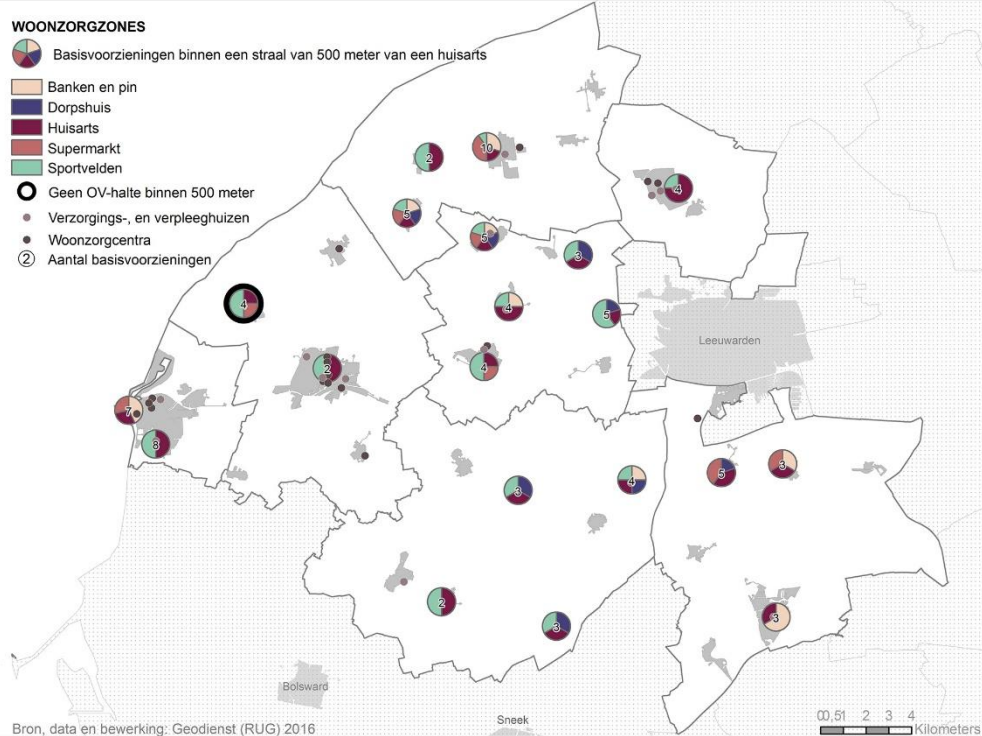
Bronnen: Provincie Fryslân (feb, 2013), CBS en gemeenten NOF

WOONZORGZONES

Basisvoorzieningen binnen een straal van 500 meter van een huisarts

- Banken en pin
- Dorpshuis
- Huisarts
- Supermarkt
- Sportvelden

- Geen OV-halte binnen 500 meter
- Verzorgings-, en verpleeghuizen
- Woonzorgcentra
- ② Aantal basisvoorzieningen

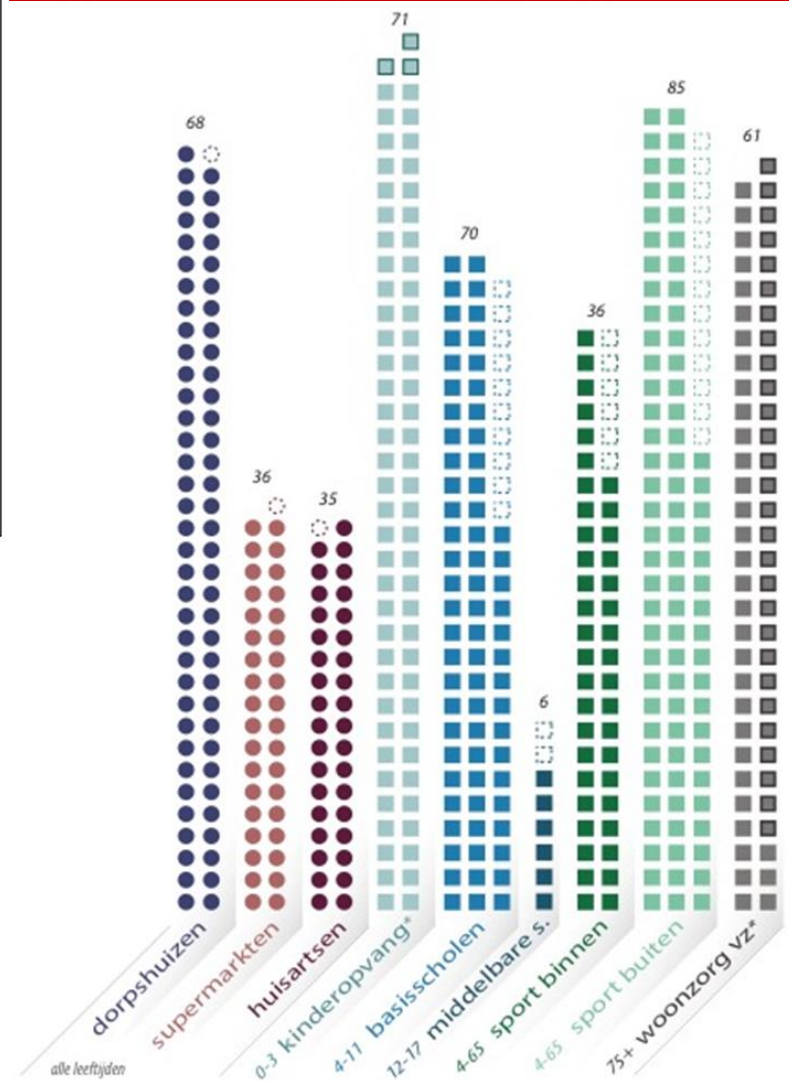

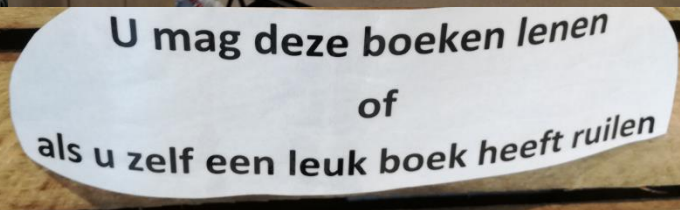
Bron, data en bewerking: Geodienst (RUG) 2016

Bron, data en bewerking: Geodienst (RUG) 2016

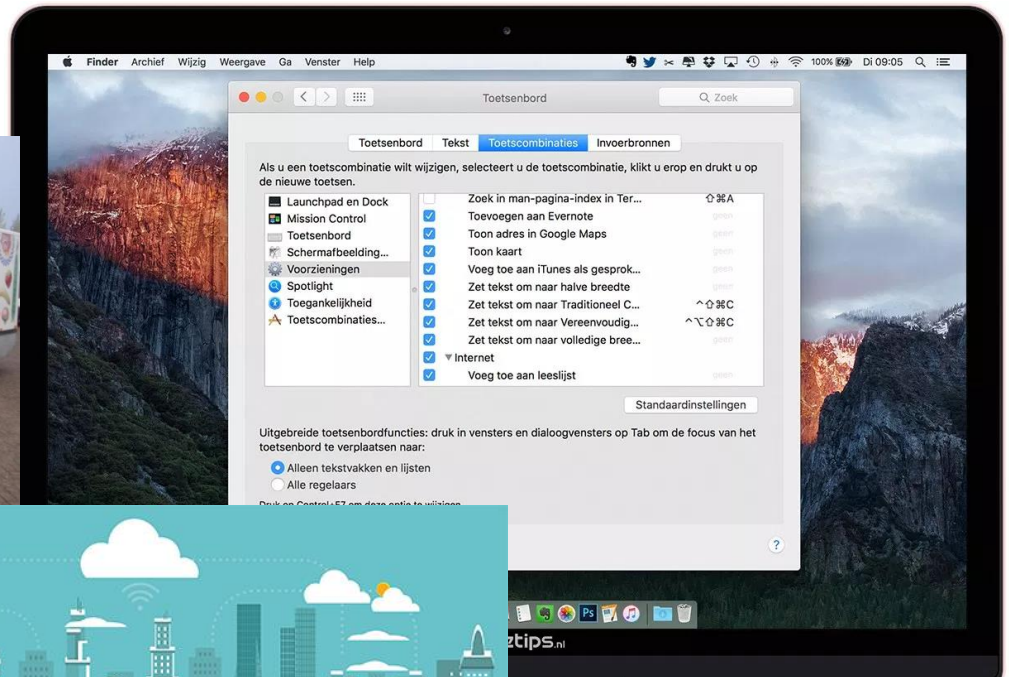
Bereikbare voorzieningen in Noardwest Fryslân Christiaanse et al. 2016

university of
 groningen

SMART MOBILITY

En is er ruimte voor....

- › De discussies over waar we 'het verlies zullen gaan nemen'....
- › De emoties die gepaard gaan met dit verlies, de veranderpijn....
- › De creativiteit en denkkraft van de betrokkenen, de gebruikers

Soft Space

- > Discussies over veranderingen in de geografische ruimte gaan beter als de discussie uit de politieke dimensie, de regels, de onwrikbare posities getrokken wordt
- > *"Moeilijke dingen zijn vaak niet meer op te lossen in bestaande cirkels of gespreksplekken... In Soft Spaces kun je met andere regels praten en zoeken naar oplossingen. Het rijk van de denkbare toekomst wordt groter. Soft Spaces zijn plekken waar je kunt luisteren naar elkaar "* (Maarten Hajer, Curator tentoonstelling Places of Hope)

TEAM:

Suzan Christiaanse
Tialda Haartsen

Sjoerd IJdema
Alies Hoitsma
Ellen Stutterheim

Serious Game voor Vraagstukken
over Voorzieningen

Opdracht & Doel

Ontwikkel een **breed gedragen keuze-instrument** voor vraagstukken over voorzieningen (in Noardwest Fryslân)

Het instrument moet stakeholders met elkaar in gesprek brengen en in staat stellen om **samen toekomstscenario's te verkennen**, om zo besluitvorming te ondersteunen

Serious Game

Serious game =

een spel met een ander primair
doel dan vermaak

'Voorzieningen-Wijs' =

Analoge serious game >

partijen gelijkwaardig, face-to-
face in gesprek

Geen spelletje met winnaars en
verliezers, maar een methode
die **discussie en**
samenwerking stimuleert

Aanpak: participatief

- Startbijeenkomst voor input
- 6 testsessies
- Na elke test-sessie feedback + aanpassen instrument

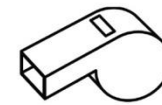
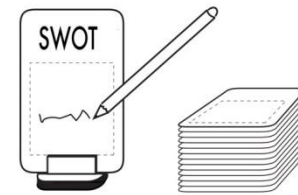
“Iedereen kon goed aangeven hoe hij/zij erover dacht”

“Leuke uitwisseling van ideeën”

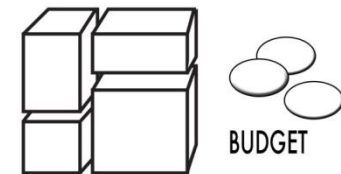
*“Verhelderend”
“Informatief”*

“Open vizier, en denken aan constructieve oplossing”

Belangrijk: onafhankelijke sessieleider!

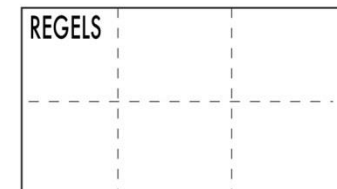
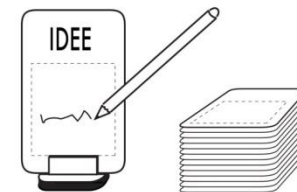

SESSIELEIDER

VOORZIENINGEN

BUDGET

- Instrument voor samenwerking
- Inzicht in verschillende belangen en ontwikkelrichtingen
- Focusgroep met 6-10 deelnemers en onafhankelijke sessieleider

INTRODUCTIE
 DE SESSIELEIDER INTRODUCEERT:
 Wat is de bedoeling?
 Hoe lang gaat het duren?
 Welke route nemen we?
 Bespreek de Aanleiding:
 Wat is de context? Wat is het thema?
 (Vul van te voren de tabel hierop in)

CASUS THEMA EN PLAATS
 aantal inwoners:
 demografie:
 prognoses:
 mobiliteit:
 ontwikkelingen:

START
 -VUL IN-
 ROUTE DE
 KES
 DE
 OPTIE

Wijz! Voorzelingen
 Schrijf op!

Lange SWOT-analyse

STEERK PUNT	ZWAK PUNT	KANS	BEDRIEGING
Wat is er mooi / goed aan deze kaart? Waar kan je op bouwen? (steerke punt)	Wat is er slecht / niet goed / niet mooi aan deze kaart? Waar zou er moeten komen of beter kunnen? (zwak punt)	Wat zijn ontwikkelingen die kans kunnen zijn voor verandering? (kans)	Wat zijn ontwikkelingen die niet in het voordeel zijn van de kaart? (bedreiging)

HUIDIGE SITUATIE
 STEERK PUNT   STEERK PUNT   STEERK PUNT   STEERK PUNT

ONTWIKKELINGEN TOEKOMST
 KANS   KANS   KANS   KANS

Korte SWOT
 STEERK PUNT   STEERK PUNT   STEERK PUNT   STEERK PUNT

SWOT-kaarten
 Introductie SWOT-kaarten bediscussieert kort het toekomstperspectief van de (in)cluse casus

Rollenspel
 Bij gemiddelde onderwerpen is het mogelijk om een rollenspel te doen (p.v. SWOT-analyse / scenario's). De spelleider zal dit van te voren bedenken en heeft voor iedereen een kaartje met daarop zijn 'rol' > lees je kaartje en introduceer in de groep je rol

Bedenk
 Bedenk je idee op de kaart

zet je IDEE op de kaart
 spel de SWOT-kaart met een idee op de kaart

ROUTE A: BRAINSTORM
 Speel het scenario van het spel met een idee op de kaart

ROUTE B: MAAK HET CONCREET
 Speel het scenario van het spel met een idee op de kaart

VERDEEL!
 Verdeel de fiches die staan voor het aantal leerlingen / leden / budget / subsidie naar eigen inzicht. De volgende speler mag het weer veranderen. Doe zoveel rondes als nodig.

SWOT is de basis voor alle toekomstscenario's. Na een SWOT-analyse kan je kiezen voor creatieve en realistische oplossingen

Wijz! foc
 NODIGMAAL?

Actielijst
 KORTE TERMIJN   wie:
 LANGE TERMIJN   wie:
 wie:
 wie:

STEM OP SCENARIO
 OPTIE

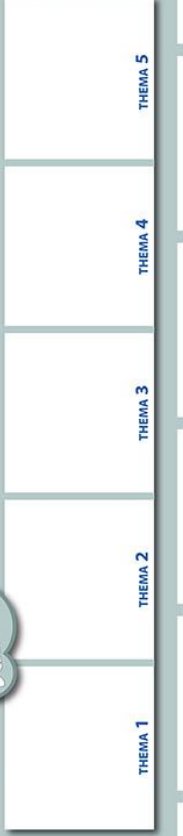
ms kan het nuttig zijn om een **businesscase** te maken. Sessieleider adviseert dan om een lijst van inkomsten uitgaven op te stellen. Een andere mogelijkheid is om lijst van **criteria** op te schrijven voor de uitwerking. Een specifiek scenario, of ideeën voor hoe de financiële positie kan verbeteren.

SPELBORD

5 onderdelen:

- Introductie
- SWOT-analyse
- Discussie
- Thema's en scenario's
- Actielijst

Vat Samen

A: THEMA'S

B: SCENARIO'S

Concreet: Bijvoorbeeld: de richtingen voor ontwikkeling in de toekomst? SCENARIO'S sluiten welke THEMA's kunnen aanvullend zijn

Voorzelingen Wijz!

Voorzieningen-Wijs

- **GESPREK** > spreek belangen uit
- **BEGRIP** > verschillende standpunten
- **POSITIEF** > start altijd met wat er mooi/goed is, maar bespreek ook zwakke punten en bedreigingen
- **VERKEN** > huidige stand van zaken, toekomstperspectieven maar ook nieuwe inzichten en ideeën
- **SAMENWERKING** > alle stakeholders dus korte lijntjes
- **SOMS CONSENSUS, ALTIJD ACTIEPUNTEN**

Waar kun je Voorzieningen-Wijs voor inzetten?

- > Casussen rondom een mogelijke sluiting, fusie, verplaatsing, spreiding of combinatie van voorzieningen
- > In verschillende fasen: brainstormfase, zoektocht naar scenario's, uitwerken van een businesscase
- > Lokaal en regionaal niveau

- > Bijvoorbeeld: verdeling budget verenigingen; doorstart sporthal door het dorp; brainstorm voorziening voor ouderen; samenvoeging basisscholen.....